

da ima v rečenem kolizeji 80.000 ljudi dovolj prostora. To velikansko poslopje je stalo blizu 15 milijonov tolarjev, in 12.000 vjetih židov je moralo pri tem zidanji pomagati. — Izmed sedmih rimskih kraljev si je Tarkvinij Prisk največ zaslug pridobil za oplešanje rimskega mesta. Izkopal in obzidal je povódnike in smradotoče (kloake); takó je osušil močvirnate globine proti zahodu od kapitolskega griča in napravil na osušenem kraju slavni rimski trg (forum romanum). V posušeni dolini med Aventinom in Palatinom je sezidal veliko igrališče (cirkus maximus), v katerem so imeli rimske igre. Vse starorimske stavbe se odlikujejo z velikostjo in velikanskimi oboki. Občudovanja vredne so posebno take stavbe, ki so bile dejanskim potrebam namenjene. Vodotoki so bili v premnogih obokih napeljani iz daljnih krajev v mesto. *Velikanski povódniki in smradotoči so še denes takó trdni, kakor da bi bili včeraj narejeni.* Takó trdne so tudi ceste, ki so na vse strani prepregale neizmerno cesarstvo. Imenitni cesarji so slavili svoje zmage in njim na spomin postavljali slavoloke in velikanske stolpe.

Za cesarja Trojana in Hadrijana se je bilo rimsko zidarstvo povzdignilo na najvišjo stopnjo; pozneje je bilo zidarstvo preobloženo ter se je vsled tega preveč oddaljilo od proste lepote. Denašnja slika vam kaže obzidje rimskega mesta in vrata v Rim, kakeršna so bila ob času starih Rimljanov.

I. T.

Prirodopisno-natoroznansko polje.

R o ž a.

Prelepa roža, krasna si
Kraljica med cveticami!

Kadar se roža (vrtnica) razevetè, takrat so naši vrti v najlepšem cvetji. Res je, da nam je prijetno ngajala lepota in vonjava zvončkov in vijolic, tulip in narcis, rumenih trobentic in šmarjunic, ali vse te cvetice prekosi roža s svojo krasoto in vonjavo, ki se ne morete primerjati z nobeno drugo cvetico naših vrtov. Zato jo pa imenujemo *kraljico cvetic*, in lahko rečemo, da ga ní cvetličnega vrta, v katerem bi ne bilo rožnega grma.

Neka turška pripovedka pripoveduje, da se je roža porodila iz pòtnih kapljic turškega proroka Muhameda, ki mu so padale na zemljo, ko se je po noči vzdignil v nebesa. Pri starih Rimljanih so šli vojniki z rožami nakiteni v krvavi boj, in rožni venec je bil

zmagovalcu najlepše plačilo, ko se je vračal iz vojske domov. Kristjani so to cvetico posvetili preblaženi Devici Mariji; zato je jo vidimo pogostoma rasti ob svetih znamenjih, ki so posvečeni kraljici nebes in zemlje. Pripovedka pripoveduje, da je iz kapljice kervi našega odrešenika Jezu Krista, ki je padla v morje, nastala prelepa mesečna roža (Monatsrose), ki je najbolj priljubljena izmed nizkih vrstí naših rož. Iz spokornih solz Marije Magdalene, padajočih na rudečo rožo, izpremenili so se rudeči cvéti v bele. Navzdol zakrivljene bodice šipkove (Hagebutte), pripoveduje pravljica, so delo hudičev. Ko ga je namreč Bog pahnil iz nebes na zemljo, zasadil si je visok trnjev grm, da bi po njem splezal zopet v nebesa. Ali Bog je takój videl, kaj namerja peklenšček in upognil je šipkove mladike. Hudič se je zaradi tega zelo raztogotil in je upognil tudi trne, da se prime vsega, česar se le dotakne.

Šipkov cvétni venec ima 5 lističev in mnogo prašnikov. Naša po vrteh rastoča roža vrtnica pa ima mnogo več lističev ter le malo prašnikov. Zato jo imenujemo rožo goščavko. Vse bele rože goščavke, ki rasto po naših vrtilih, niso nič družega, nego pitane zvrstí šipkove; šipkovi prašniki so se namreč izpremenili v cvétné lističe. Vsak prašnik si lahko mislimo, da je upognen ali zvit cvétni listič; pri dobrem oskrbovanji rožnega grma se razvijó prašniki v cvétné lističe. Zato lahko umejete, otroci, zakaj ne najdemo v lepo napolnjeni roži goščavki nobenih prašnikov in zakaj take rože ne delajo nobenega plodú.

Po rožnih mladikah in po listji raznih rožnih grmov vidimo večkrat vse polno drobnih, zelenih živalic, ki je rožne ušice imenujemo. Povsod, koder se te živalice nahajajo, ondu ni ne listov ne cvetja. Te živalce se neznansko hitro plodé. Imajo rilček, enako dolg ali pa še daljši od trupla; kadar hočejo sesati, iztegnejo ga in zabodejo v rastlino ter sesajo sok iz nje. Zaradi tega so te sesajoče ušice rastlinam zelo kvarljive in ljudje jih skušajo z raznimi pomočki odpraviti in zatreti. V ta namen opirajo in otepajo rastline, kadijo je s tobakom, potresajo z gipsom ali apnom.

Šipek (*Rosa canina*) je grm, ki ima kratko, debelo deblo. Spodnji del čaše je jajčasto-vrčast. Cvéti so beli ali blede-rudeči, veliki in lepo dehteči. Šipkov rudeč plod imenujemo šipeče jagode. Te jagode so mesnate in imajo v sebi mnogo, z lasci obdanih, trdih oreškov. Mesnate skorjice (lupine) imajo mnogo sladkorja, jabolčne kisline in gumija v sebi. Ako se ščetinasti oreški odstrané in se mesnate skorjice vkuhajo, dobimo izvrstno polivko in vkuhano sadje (kompot). Šipek, ki raste pogostoma kraj potov, v mejah in plotéh, cveté meseca junija in julija.

Roža je bila užé v starodavnih časih podoba (znamenje) ljubezni in lepote. Hvaležni otroci jo sadé na grob svojih starišev, ter jim s tem kažejo svojo ljubezen do njih. Bela roža je podoba smrti in bolečin. Ž njo kitijo grobove ubožnih, zapuščenih ljudi, ki so v življenji mnogo bolečin in bridkosti prestali. Roža nas tudi opomina, da v človeškem življenji ni nobenega veselja brez žalosti in trpljenja. To nam kažejo bodice okolo lepega cvéta. Rudeče rože so tudi podoba ran; zato so nekateri pesniki imenovali krvavo bojišče „rožni vrt.“ Po nekaterih krajih sklepajo zvonike pri cerkvah v podobi rože, da bi nas s tem opominjali, da se bo naše življenje še le po smrti v večnosti v svojej najlepšej lepoti razvilo.

I. T.

Razne stvari.

Drobtine.

(Posebni spomini meseca julija.)

V 2. dan julija 1724. l. se je porodil slavni nemški pesnik E. G. Klopstock. Njega glavno delo je nábožni epos: „Messias.“

V 3. dan julija 1866. leta je bila nesrečna bitka Avstrijcev zoper Pruse pri Sadovi na Českem.

V 4. dan julija 1374. l. se Krajina, Slovenska stran, Metlika, Pivka in Kras soedinijo na ljubljanskem zboru v jedno deželo.

V 5. dan julija 1729. leta postane Fran II. nemški cesar.

V 6. dan julija 1373. l. se porodi Janez Hus, a ravno tega dne 1415. l. je bil na gromadi sežgan.

V 9. dan 1833. leta se je porodila Josipina Turnogradska-Tomanova, prva pisateljica slovenska.

V 12. dan julija 1856. leta se je rodila nadvojvodinja Gižela, hči našega presvitlega cesarja, ki

je od 20. aprila 1873. leta poročena z bavarskim kraljevičem Leopoldom.

V 14. dan julija 1789. leta se je poródil Fran Metelko, slovničar slovenski.

V 15. dan julija 622. leta pobegne Muhamed iz Meke v Medino. Od tega dne računijo Muhamedani svoj čas. (Hedjira.)

V 21. dan julija 1718. l. se sklene mir med Avstrijo in Turčijo v Pasarovici; Srbsko in Banat prideta k Avstriji.

V 25. dan julija 1848. l. sijajno zmaga Radecky nad Sardinci pri Custozzi.

V 31. dan 1556. l. umrje Ignacij iz Loyole, ustanovitelj reda Jezuitov.

A. G.

Slovstvene novice.

* Izvirne pripovedi Ljudevita Tomšiča hrvatskeje mladeži. Prvi i drugi svezak. U Zagrebu. Naklada knjižare Mučnjaka i Senftlebensa 1883. — Pod tem naslovom je izdal naš rojak